

позашкільної виховної роботи" [3].

Що стосується власне поняття "естетичного виховання" як процесу, то в сучасному його розумінні воно визначається як складний соціокультурний процес, направлений на формування в особистості високого рівня естетичної свідомості, а також естетичних відносин та естетичної діяльності, надання пріоритету ідеї естетичності у всіх вимірах (наукових, мистецьких, культурологічних).

Відповідно до мети естетичного виховання, яке полягає у формуванні гармонійної, всебічно розвиненої особистості з високим рівнем естетичної культури, широкою палітрою почуттів, вмінням розрізняти прекрасне – потворне, піднесене – нище, комічне – трагічне, сформованим естетичним смаком, готовністю до прояву креативності в різних видах діяльності (побут, навколишнє середовище, природа, література, мистецтво, культура тощо) [2, с. 9].

Наведене визначення автора цілком відповідає сучасній концепції католицького виховання, яка була розроблена під час роботи II Ватиканського собору (1962–1965 рр.) та викладена у декларації "Gravissimum Educationis" (1965 р.). Сформульована у документі мета виховного процесу полягає у "становленні людської особистості з огляду на її найвищу ціль і одночасно на благо суспільства, членом якого є людина і в обов'язках якого вона, ставши дорослою, прийматиме участь" (GE, 1). Згідно декларації, католицьке виховання прагне, перш за все до гармонійного розвитку людської особистості, який безпосередньо пов'язується із її суспільною реалізацією. Після Собору освітньо-виховна тематика отримує поштовх до свого подальшого розвитку, детально розробляється та знаходить висвітлення у наступних документах церкви [1].

Відтак, приходимо до висновку, що декларована концепція сучасного католицького виховання фактично переслідує ту саму мету, а саме – формування гармонійно розвинутої та духовно багатой особистості, що й сучасна концепція естетичного виховання, а, відтак, стає зрозуміло, чому естетичне виховання посідає важливе місце у загальній виховній діяльності, яку веде Католицька Церква.

В сьогоденні умовах це реалізується не лише в діяльності різноманітних гуртків самодіяльності, але й в організації вільного та навчального часу своїх вихованців, яким намагаються створити максимально-сприятливі умови для саморозвитку, навчити сприйняттю прекрасного та вмінню відрізнити його від потворного, – по суті, саме естетичне виховання тут виявляється нерозривно взаємопов'язаним з вихованням релігійно-мольним.

Використана література:

1. *Городиська В. В.* Естетичне виховання учнівської молоді в системі освіти на західноукраїнських землях (др. пол. XIX – поч. XX ст.): автореф. дисертації ... канд. пед. наук – Дрогобич, 2011. – 28 с.
2. Декларация о христианском воспитании (Gravissimum Educationis) // Второй Ватиканский собор. // Конституции, декреты, декларации. – Издательство "Жизнь с Богом". – 206, Av de la Couronne – 1050 Bruxelles Belgique 573 с. – С. 453-468.
3. *Мицишин І. Я.* Моральне виховання української молоді в процесі співпраці школи, греко-католицької Церкви і громадськості (Галичина, кін. XIX – 30-і роки ХХст): автореф. дисертації ... канд. пед. наук. – Тернопіль, 1999. – 20 с.

Аннотація

В роботі дається короткий аналіз основних направляючих принципів, на которых строится эстетическое воспитание в образовательно-воспитательных учреждениях, основанных Католической Церковью. Отмечается общая направленность католического образования на удовлетворение эстетических потребностей воспитуемых.

Annotation

The article provides a brief analysis of the main guiding principles on which the aesthetic education in educational and training institutions of the Catholic Church. There is a general trend of the Catholic educational system to meet the aesthetic needs of the pupils.

УДК 378.091.12-051:159.9.072

Строяновська О. В.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ЗАСОБАМИ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНОГО ТРЕНІНГУ

У сучасній психолого-педагогічній літературі поняття педагогічної творчості або професійної творчості вчителів трактується по-різному. В. С. Шубинський [3] визначає педагогіку творчості як особливу галузь педагогічної науки, яка займається виявленням закономірностей формування творчої особистості. Л. І. Рувинський [2] дає визначення педагогічній творчості як пошуку вчителем нових рішень, постановки нових завдань, застосування нестандартних прийомів діяльності. Педагогічний словник визначає педагогічну творчість як оригінальне та високоефективне вирішення вчителем навчально-виховних завдань, збагачення теорії та практики виховання й навчання. Таким чином, педагогічна

творчість учителя – це діяльність, спрямована на розвиток потенційних можливостей кожного учня у навчально-виховному процесі, для якої притаманні: виникнення протиріччя, проблемної ситуації; наявність об'єктивних і суб'єктивних умов для творчості; об'єктивна чи суб'єктивна новизна й оригінальність процесу та результату; соціальна та особиста вага і прогресивність; діалектична взаємозумовленість впливу на розвиток як дитини, так і самого вчителя, зовнішнього і внутрішнього саморуху особистості (виховання й самовиховання, розвиток і саморозвиток тощо). На основі аналізу психологічної літератури нами був зроблений висновок про те, що психологічні особливості професійної творчості майбутніх вчителів обумовлюються особливостями їхньої творчої особистості, які складаються з особистісних якостей творчої індивідуальності та ознак її педагогічного змісту. На нашу думку, найсуттєвішими особливостями творчої особистості майбутніх вчителів є самоактуалізація та креативність як особистісні якості творчої індивідуальності та педагогічні здібності (емпатія та комунікативність) як ознаки педагогічного змісту творчої індивідуальності, впливаючи на які активними методами, можливо підвищити загальний рівень професійної творчості майбутніх вчителів.

Однією з головних особливостей процесу формування готовності майбутніх вчителів до педагогічної творчості є те, що організація професійної підготовки студентів в умовах вищого навчального закладу передбачає їх активну участь у творчому навчально-виховному процесі, оволодіння основами педагогічної творчості під час навчально-пізнавальної і практичної діяльності та впровадження таких форм і методів, що сприяють формуванню зазначеної готовності. О. В. Волошенко [1] встановлено, що формування потенційної здатності майбутнього вчителя в умовах коледжу до самостійної творчої професійної діяльності зумовлюється впровадженням у процес професійної підготовки студентів таких форм і методів, що сприяють активному засвоєнню теоретичних знань і практичних умінь з основ педагогічної творчості в процесі особистісно орієнтованої розвивальної взаємодії в системі "викладач-студент". Ефективними формами, на її думку, що сприяють формуванню готовності майбутнього вчителя до педагогічної творчості є самостійна робота студентів з професійного самовдосконалення та педагогічна практика, спрямована на формування готовності майбутнього вчителя до педагогічної творчості. На нашу думку, впровадження активних методів професійної підготовки майбутнього вчителя до педагогічної творчості, спрямованих на стимулювання професійної активності й формування творчої індивідуальності майбутнього педагога, викликає особистісну зацікавленість в оволодінні студентами фаховими і теоретичними знаннями з основ педагогічної творчості, дозволяє створювати умови щодо виявлення, реалізації і розвитку творчих якостей студентів в навчально-виховній діяльності. О. В. Волошенко [1] вважає, що впровадження активних методів професійної підготовки майбутніх вчителів забезпечує умови для формуванню готовності студентів до педагогічної творчості. Так, активні методи навчання сприяють реальному наближенню студентів до професійно-педагогічної діяльності та формуванню професійно корисного досвіду комунікативної та педагогічної творчої взаємодії, дозволяють розв'язувати проблему компенсації інформаційного перевантаження студентів та організації психофізичного відпочинку. Серед активних і педагогічно доцільних методів формування готовності майбутнього вчителя до педагогічної творчості О. В. Волошенко [1] виділяє такі: імітаційні психолого-педагогічні ігри, роботу з ситуаційним педагогічним малюнком; розробку концепції творчої професійної діяльності; тренінги та тренінгові вправи, метою яких є формування готовності майбутнього вчителя до творчої професійної взаємодії та володіння собою в цьому процесі; перегляд і аналіз відеоматеріалів на професійну тематику; метод створення творчих лабораторій тощо. Отже, можна зробити висновок, що існує багато ефективних шляхів розвитку педагогічної творчості, але слід зазначити, що особливої уваги потребує розробка методів розвитку професійної творчості майбутніх вчителів, серед яких найбільш ефективним, на нашу думку, є соціально-психологічний тренінг.

З метою доведення припущення нашого дослідження про те, що психологічні особливості професійної творчості обумовлюються особливостями творчої особистості майбутніх вчителів, корекція яких можлива засобами соціально-психологічного тренінгу, нами був проведений формувальний експеримент, у якому прийняло участь 60 досліджуваних педагогічного факультету 5 курсу Переяслав-Хмельницького Державного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Ці досліджувані були поділені на 2 групи: контрольну і експериментальну по 30 студентів. В обох групах був проведений перший контрольний зріз з метою визначення рівня розвитку самоактуалізації, креативності, комунікативних здібностей та емпатії, результати якого засвідчили про необхідність розробки та апробації соціально-психологічного тренінгу розвитку професійної творчості майбутніх вчителів. В експериментальній групі був проведений соціально-психологічний тренінг (10 занять), метою якого був розвиток основних особливостей творчої індивідуальності майбутніх вчителів (самоактуалізації, креативності, комунікативності, емпатії). Після апробації соціально-психологічного тренінгу нами був проведений другий контрольний зріз формувального експерименту, в процесі якого використовувалися ті ж самі діагностичні методики, що і впродовж першого контрольного зрізу: методика діагностики ступеня задоволеності потреб Д. Я. Райгородського; методика на визначення рівня креативності Дж. Гілфорда; методика виявлення комунікативних та організаторських здібностей (скорочений тест КОЗ); методика діагностики рівня емпатичних здібностей В. В. Бойка. Слід зазначити, що показники рівня вираженості самоактуалізації у контрольній групі майбутніх викладачів за методикою діагностики ступеня задоволеності потреб Д. Я. Райгородського майже не змінилися, а ось в експериментальній групі

спостерігаються істотні зміни: її вираженість збільшилася на 20%, що свідчить про ефективність нашої програми соціально-психологічного тренінгу, її позитивну спрямованість. Також, можна відмітити помітні зрушення у показниках стосовно рівня комунікативних здібностей майбутніх вчителів. В експериментальній групі значно збільшилася кількість студентів, які оцінюють себе більш позитивно, ніж до проведення експерименту. Зокрема, кількість студентів, які оцінюють свій рівень комунікативних здібностей як високий, збільшилася на 31%; кількість тих, хто оцінив його, як середній, – збільшилось на 13%. І навпаки, на 18% зменшився показник низького рівня комунікативних здібностей. У контрольній групі ці показники залишилися майже незмінними. Отримані результати також підтверджують ефективність застосування в експериментальній групі запропонованої нами програми соціально-психологічного тренінгу щодо підвищення рівня креативності майбутніх викладачів вищої школи. Зокрема, в експериментальній групі на 29% зменшилася кількість студентів, які оцінюють свій рівень креативності як низький, у той час як у контрольній групі навпаки, – навіть збільшилася на 2%, також на 16% збільшився показник середнього рівня креативності. Такі показники вказують на ефективність нашого соціально-психологічного тренінгу. Що стосується рівня емпатії, то кількість досліджуваних з низьким рівнем емпатичних здібностей знизилася з 58% до 10%, тобто майже на половину. За рахунок цього збільшилася кількість середнього і дуже високого рівнів, зокрема, дуже високий рівень збільшився на 30%, середній на 26%.

Таким чином, результати формувального експерименту підтвердили припущення нашого дослідження, про те, що психологічні особливості професійної творчості обумовлюються особливостями творчої особистості майбутніх викладачів вищої школи, корекція яких можлива засобами соціально-психологічного тренінгу.

Використана література:

1. Волошенко О. В. Становлення педагога в умовах коледжу // Рідна школа. – 1998. – № 4. – С. 62-63.
2. Рувинский Л. И. Самовоспитание чувств, интеллекта, воли. – М., 1983. – 124 с.
3. Шубинский В. С. Педагогика творчества учащихся. – М. : Знание, 1988. – 140 с.

Аннотация

В статье изучается влияние социально-психологического тренинга, базирующегося на коррекции основных особенностей творческой индивидуальности (самоактуализации, креативности, коммуникативности, эмпатии) на развитие профессионального творчества будущих учителей, делается вывод о высоком уровне его эффективности в результате проведения формирующего эксперимента.

Annotation

We study the influence of socio-psychological training, based on the correction of the basic characteristics of creative personality (self-actualization, creativity, communicativity, empathy) on development of professional creativity of future teachers, a high level of efficiency as a result of the formative experiment.

УДК 37.015.3:159.923

Темрук О. В.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТІСНОЇ СВОБОДИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ

У сучасних умовах розвитку гуманного демократичного суспільства здійснення шкільного навчально-виховного процесу вимагає висококваліфікованих вчителів-професіоналів, здатних високоякісно виконувати свої функції. Щоб сформувати особистість свого учня, педагог перш за все повинен бути сам розвиненою особистістю, яка володіє високою загальною і педагогічною культурою, мати глибоку психолого-педагогічну підготовку. В якості однієї із провідних характеристик особистості майбутнього вчителя, що забезпечує його професійне зростання та успішність як спеціаліста, ми вбачаємо високий рівень розвитку особистісної свободи, "сенс і призначення якої полягають у тому, що вона виступає рушійною силою, спрямовуючою людину до її духовної інтеграції зі світом через пошук, вибір і знаходження свого призначення, яке полягає в неповторному, властивому тільки їй способі зміни світу через досягнення своєї представленості в ньому" [7].

В основу внутрішньої свободи В. А. Чернобровкіною [7] покладено зміст особистісного досвіду відношень зі світом, іншими людьми й собою, що містить чотири смислові підструктури: – позитивну життєву позицію, що відображає емоційний аспект раннього досвіду особистості, заснований на переживанні довіри, безпеки, надійності, визнанні власної цінності й значущості, а також цінності інших людей; – стійку психологічну межу, засновану на досвіді диференціації особистістю Я і не-Я, що забезпечує здатність не вступати у симбіотичні, залежні стосунки, відділяти свої переживання й потреби від почуттів та очікувань інших людей, усвідомлювати сферу власного самовизначення й відповідальності; – розвинену систему смислових одиниць досвіду, що забезпечують усвідомлення